

KLÁRŮV ÚSTAV

..... před 40 lety

Za nacistické okupace docházelo v naší vlasti k mnoha absurditám, útlaku, zlovůli, které nemají v dějinách lidstva obdoby. Celý řetěz omezování našeho národa od totálního nasazení na práce do německé „říše“ až po vyhlazovací koncentrační tábory, stále doznívá ve smutných vzpomínkách starší generace pamětníků. Ušetřeny nebyly ani sociální instituce, školství, české úřady ani průmyslové podniky. Celá vlast žila v neustálém strachu z přítomnosti i budoucnosti. Mezi postiženými německou „pozorností“ byly i slepecké ústavy. Historie Klárova ústavu z doby okupace naší vlasti německými fašisty to jen potvrzuje.

Do roku 1941 nenastalo v Klárově ústavu podstatnějších změn. V pravidelných schůzích ředitelství ústavu byly projednávány běžné provozní záležitosti. Avšak již 15. března 1941 musel přesídlit do odbočky v Praze-Krči ústav pro zaopatřování slepců „Palata“. Jeho budova v Praze na Smíchově byla zabrána pro účely německého ženského spolku. To byl neblahý začátek pozornosti okupantů.

Dne 22. dubna 1942 o 7.30 hodině ranní byl v budově ústavu zatčen učitel hudby Bohuslav Ulrich, který byl až do konce války vězněn v koncentračních táborech. Týž den okupanti zabavili oba zvony ve věžičce ústavní budovy. Vedení ústavu bylo nařízeno odvést ve prospěch „říše“ značnou část nadačního jmění. Ústav tím byl ochuzen o více než 1 700 000 Kčs, z nichž pravidelný roční úrok sloužil k vydržování těch nejpotřebnějších nevidomých chovanců.

Touto obětí nebyl však ústav zachráněn. Okupanti byli vynalézaví. Po čase obeslal zplnomocněnec (tak se

nazývali zástupci německé moci po zřízení Protektorátu Čechy-Morava) tehdejšího ředitele ústavu Třísku znovu a oznámil mu, že ty okresy, jejichž správu převzal německý úředník, se staly v důsledku toho německými. Proto nařídil, aby nadační jmění těchto okresů mu bylo rovněž odevzdáno. Tímto způsobem muselo být vydáno okupantům dalších 391 000 Kčs, které byly odevzdány bance německé práce v Praze.

Ústavnímu bytí hrozilo další vážné nebezpečí, když nacista dr. Zechl, konceptní úředník archivu ministerstva vnitra přišel k řediteli Třískovi a sdělil mu, že se rozhodl vybudovat „Sippenamt“ (pozn. red.: fašistická zdravotnická instituce, jejímž úkolem bylo zjišťovat a zabezpečovat „čistotu germánské rasy“ na základě krevních zkoušek), pro nějž musí být zabráněna ústavní budova čp. 627/III v Praze na Klárově. Důvody uváděné ředitelem Třískou a prosba, aby svým zásahem neničil dílo přes 100 roků staré, stroze odmítl. Nacista dr. Zechl měl totiž odejít na frontu, proto se zřízením veliké úřadovny chtěl učinit nepostradatelným v zemi.

Tato pohroma byla však zadržena s přispěním obětavých českých úředníků. Společným úsilím se podařilo docílit toho, že spis dr. Zechla byl vrácen s poznámkou šéfa zdravotnictví v úřadu říšského protektora MUDr. Fritze Plato: „*Klarsche Blindenanstalt kommt nicht in Betracht*“ (Klárův ústav slepců nespadá v úvahu). Tím bylo zabráněno, aby nevidomí byli ze svého domova vyhnáni na ulici.

Brzy po odvrácení jednoho nebezpečí se vynořilo druhé. Nacistka Ludwigová, tehdy vrchní ředitelka sociálních ústavů hlav. města Prahy (nyní Thomayerova nemocnice v Praze-Krči), upozornila okupanty na odbočku ústavu v Praze-Krči, že by se tam v krásné moderní budově dala zřídit nemocnice pro příslušníky SS.

V důsledku toho přijela komise z úřadu říšského protektora, prohlédla budovu a uznala ji za velmi vhodnou k zamýšlenému účelu. Přestože se řed. Třískovi podařilo na čas odvrátit tuto pohromu; po jeho odchodu přece jen k zabránění budovy došlo.

Důstojníci zbrojní služby ministerstva národní obrany založili fond, z něhož se mělo dostávat podpory tomu z nich, kdo by byl při konání služby postižen neštěstím. Plukovník Martínek s chotí dali základ k tomuto fondu složením peněžního daru. O další vzrůst pečovali důstojníci zbrojní služby tím, že do něho přispívali svými dary. Také některé zbrojní podniky jako např. Škodovy závody, Brněnská zbrojovka a další přispěly peněžními částkami.

Když okupanti obsadili MNO a důstojníky rozehnali, navštívilo několik čs. důstojníků zbrojní služby ředitele Třísku a sjednalo s ním, že svůj fond pod jménem „Fond sv. Barbory,, odevzdají dočasně do správy Klárova ústavu slepců, aby vyplácel z jeho výnosu tři čtvrtiny jejich kolegovi, který ve službě při výbuchu oslepl a ztratil prsty na obou rukou. Čtvrtinu pak věnovali ústavu. Tím bylo jmění fondu zachráněno pro důstojníka-invalidu, jinak by se jmění zmocnili nacisté. Každoročně bylo postupováno podle ujednání.

Dne 7. dubna 1943 obsadilo náhle gestapo ústavní budovu v Praze-Klárově, ředitel Tříška byl držen v kanceláři a tam na něho naléháno, aby vypovídal o důstojnících zbrojní služby. Zatím vykonalo gestapo v kancelářích ústavu a v bytě řed. Třísky několik prohlídek, přičemž byt ředitele vykradlo. V ústavu byly zadrženy a vyslýchány všechny osoby, které byly ve chvíli příchodu gestapa v budově ústavu. Ředitel Tříška se svojí chotí a účetním ústavu Boh. Fundou byli týž večer převezeni do Petschkova paláce a tam znovu podrobeni výslechu. Poněvadž přes usilovnou snahu nenašlo

gestapo nic, čeho by mohlo proti zatčeným použít, propustilo je na svobodu.

Gestapo vykonalo zevrubnou prohlídku v odbočce v Praze-Krči a dalo provést důkladnou revizi hospodaření ústavu se snahou zjistit veškerý jeho majetek. Dne 15. června 1943 byl ředitel Tříška předvolán na úřad zplnomocněnce pro organizace, kde mu bylo oznámeno úředníky Schlemperem a Machkem, že ústav nesmí nadále volně nakládat s vlastním i svěřeným majetkem. Proti tomuto rozhodnutí intervenoval ředitel Tříška na zemském úřadě, avšak viceprezident Naude odmítl s ředitelem Tříškou jednat. Celou záležitost předal oberlandratovi Mäuselovi, aby věc projednal. Dne 14. července 1943 nařizuje viceprezident Naude předsedovi ředitelství Klárova ústavu prof. dr. Romanu Kaplickému, aby ředitele Tříšku okamžitě propustil. Gestapo pak nařídilo, aby ředitel Tříška vyklidil ihned svůj služební byt a bytovému referentu v Praze zakázalo, aby mu byl přidělen v Praze byt náhradní. Tím byl ředitel Tříška donucen hledat nový domov mimo Prahu. Po vynuceném odchodu do výslužby ředitel Tříška ochuravěl a v době osvobození nebyl s to ujmouti se opět svého úřadu.

Po náletu na Prahu v únoru 1945 našlo v ústavu útočiště několik slepců bydlících v „Domovině“ ve Vysočanech, která byla bombardováním rozbita. Revoluční boje minuly Klárův ústav bez značnějších škod, ačkoliv byl v jejich ohnisku. Chovanci osvědčovali značnou duchapřítomnost a mnozí se dobře zapojili do potřebných opatření. Během revoluce Klárův ústav umístil a stravoval po několik dnů 105 lidí z vyhořelých domů v Pařížské a Sanytrové ulice v Praze 1.

Po odsunu německého vojska byla budova v Praze-Krči obsazena repatrianty vracejícími se z konc. táborů, později do 17. prosince 1945 hostila Rudou armádu.

Od 1. února 1946 došlo k významné změně. Klárův ústav byl přejmenován na základní odbornou školu pro slepé a tím začala nová, poválečná éra učňovského školství pro zrakově postiženou mládež.

Vlad. Buberle

Z diskuse sjezdu

SI v ČSR:

ZKUŠENOSTI Z VÝCHOVY, VZDĚLÁVÁNÍ A REHABILITACE ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ A MLÁDEŽE

K zásadní změně v pojetí výchovy a vzdělávání zrakově postižených došlo po vítězství čs. pracujícího lidu v únoru 1948. Zákon o jednotné škole umožnil postátnění škol a zrovnoprávnění vyučovacího obsahu se školami běžného typu. Bylo to vpravdě revoluční opatření, kterým byla zrakově postiženým všech stupňů otevřena cesta ke vzdělání podle jejich možností. Školství pro zrakově postižené bylo diferencováno podle stupně zrakové vady, tj. na základním stupni vznikly školy pro nevidomé, se zbytky zraku a slabozraké, a školy 2. cyklu, které dřívější systém školství vůbec neznal, byly organizovány pro všechny stupně zrakového postižení. Vysokoškolské vzdělání bylo již integrované, tj. realizovalo se na normálních vysokých školách.